

Dedicat lui P.V. Annenkov

OASPEȚII PLECASERĂ DE MULT. Pendula bătu ora douăsprezece și jumătate. În încăpere se mai afla doar gazda și, împreună cu ea, Serghei Nikolaevici și Vladimir Petrovici.

Stăpânul casei sună servitorul și-i porunci să strângă de pe masă resturile cinei.

— Așadar, e lucru hotărât, rosti el, așezându-se mai adânc în fotoliu și aprinzându-și o țigară, ne-am înțeles ca fiecare dintre noi să povestească istoria primei sale iubiri. E rândul dumneavoastră, Serghei Nikolaevici.

Serghei Nikolaevici, un omuleț blond și rotofei, cu fața dolo-fană, se uită mai întâi la stăpânul casei, apoi își ridică privirea spre tavan.

— Eu n-am avut o primă dragoste, spuse el în sfârșit, am început direct cu a doua.

— Cum așa ?

— Foarte simplu. Aveam optsprezece ani când mi-a plăcut prima dată o domnișoară teribil de drăguță; dar i-am făcut curte ca și când n-ar fi fost ceva nou pentru mine și absolut la fel am procedat și cu cele care au urmat. Dacă e să spun adevărul, m-am îndrăgostit pentru prima și ultima dată de dădaca mea, la vârsta de șase ani. Dar lucrurile astea s-au întâmplat acum multă vreme. Amănuntele relației dintre noi mi s-au șters din memorie și, chiar dacă n-ar fi așa, pe cine ar putea să intereseze o astfel de istorie?

— Atunci ce e de făcut? întrebă gazda. Nici în prima mea iubire nu există nimic deosebit; n-am iubit pe nimeni altcineva înainte de cunoștința cu Anna Ivanovna, actuala mea soție, și totul a mers ca pe roate: părinții au făcut cererea în căsătorie în locul nostru, noi ne-am îndrăgostit unul de altul imediat și am făcut nunta fără să mai zăbovim nici o clipă. Istoria mea poate fi povestită în două cuvinte. Eu, domnii mei, recunosc că v-am propus acest joc cu speranța în dumneavoastră, care sunteți niște burlaci, n-aș vrea să spun bătrâni, dar nici chiar așa de tineri. Vladimir Petrovici, n-ai cumva dumneata o poveste mai amuzantă?

— Prima mea iubire este într-adevăr una dintre cele mai puțin obișnuite, răspuse după o mică pauză Vladimir Petrovici, un bărbat de patruzeci de ani, brunet și cu părul încărunțit pe alocuri.

— A! rostră într-un glas gazda și Serghei Nikolaevici. Cu atât mai bine... Povestiți-ne.

— De acord... sau mai bine nu: n-o să vă povestesc, nu sunt meșter în lucruri din astea: spusele mele ar fi ori prea scurte și seci, ori prea lungi și mistificate într-o oarecare măsură; dar, dacă-mi permiteți, o să notez tot ce-mi amintesc într-un caietel și o să vă citesc altă dată.

Prietenii nu se învoiră la început, dar Vladimir Petrovici o ținu pe-a lui. Peste două săptămâni, se întâlniră din nou. Vladimir Petrovici își respectase promisiunea.

Iată ce se afla scris în caietelul lui:

I

AVEAM PE ATUNCI ȘAISPREZECE ANI. Lucrurile se petreceau în vara anului 1833.

Locuiam la Moscova, împreună cu părinții mei. Închiriasem o vilă în apropiere de bariera Kalujskaia, peste drum de parcul Neskucinoe. Mă pregăteam pentru universitate, dar studiam foarte puțin și într-un ritm teribil de lent.

Nimeni nu-mi îngrădea libertatea. Făceam ce voiam, mai ales după ce mă despărțisem de ultimul meu preceptor, un francez care nu se putuse obișnui nicicum cu gândul că picase în Rusia ca o bombă (*comme une bombe*) și zăcea zile de-a rândul în pat cu o expresie înrăită pe chip. Tata se purta față de mine cu o indiferență blândă; mama aproape că nu-mi dădea atenție, deși nu mai avea alt copil în afara mea: alte griji o împovărau. Tatăl meu, un bărbat încă tânăr și foarte frumos, se căsătorise cu ea din interes; ea era mai în vârstă decât el cu zece ani. Mama ducea o viață tare tristă: se supăra, era tulburată și geloasă tot timpul, dar nu se arăta așa în fața tatălui meu; îi era grozav de teamă de dânsul, iar el avea față de ea un comportament rece, sever și o ținea la distanță... N-am văzut în viața mea un om mai despot, mai sigur de sine și de un calm mai elegant decât el.

N-am să uit niciodată primele săptămâni pe care le-am petrecut la vilă. Vremea era minunată. Plecaserăm din oraș la 9 mai, chiar de Sfântul Nicolae. Mă plimbam când prin curtea vilei noastre, când prin Neskucinoe, când dincolo de barieră; luam cu mine câte-o carte — de exemplu cursul lui Kaidanov — dar se întâmpla foarte rar s-o deschid; citeam mai degrabă cu glas tare versuri, din care știam o mulțime pe dinafară; sângele îmi alerga prin vine și inima mi se strângea de o durere plăcută și absurdă, de parcă aș fi așteptat și în același timp m-aș fi temut de ceva; mă minunam de tot ce era în jur și mă simțeam pregătit pentru orice; imaginația îmi era mereu în acțiune și se rotea în jurul acelorași idei ca lăstunii în jurul clopotnițelor; cădeam pe gânduri, mă întristam și uneori chiar izbucneam în plâns; dar printre lacrimile și melancoliile provocate de un vers melodios sau de frumusețea înserării, răzbătea ca iarba primăverii sentimentul plin de bucurie al vieții mele tinere și clocotitoare.

Aveam un căluț de călărie pe care îl înșeuam și plecam de unul singur unde vedeam cu ochii; mă avântam în galop și îmi închipuiam că sunt un cavaler rătăcitor pornit să ia parte la un

turnir — ce vesel îmi vâjâia vântul în urechi! — sau, întorcându-mi fața către cer, primeam în sufletul meu larg deschis azurul întreg, cu lumina lui strălucitoare.

După câte îmi amintesc, pe vremea aceea năluca iubirii sau vreun chip feminin anume nu-mi apăreau deslușit în minte aproape niciodată; dar, în tot ceea ce gândeam și simțeam, se ascundea presimțirea sfielnică și pe jumătate conștientă a ceva nou, necunoscut și nespus de dulce, legat de femeie...

Această presimțire, această așteptare îmi pătrunsese întreaga ființă: respiram odată cu ea, îmi luneca prin toate vinele, prin fiecare picătură de sânge... și era sortită să se împlinească în curând.

Vila noastră era formată dintr-o casă boierească de lemn cu coloane și din două pavilioane scunde; în pavilionul din stânga se afla o mică fabrică de tapete ieftine... Mergeam deseori acolo să privesc cum vreo zece băiețandri slăbănogi și ciufuliți, în halate murdare și cu fețele supte, săreau continuu pe niște pârghii de lemn, apăsând pe scândurile pătrate ale presei și imprimând cu ajutorul greutății trupurilor lor plâpânde desenele pestrițe ale tapetelor. Pavilionul din dreapta era gol și de închiriat. Într-o zi, la vreo trei săptămâni după 9 mai, obloanele de la ferestrele acestei construcții se dădură la o parte și în rama lor se făcură văzute niște chipuri de femei — era o familie care se stabilise acolo. Mi-aduc aminte că în aceeași zi, după prânz, mama s-a interesat la majordom în legătură cu noii noștri vecini și, auzind numele de familie al prințesei Zasekina, rosti mai întâi cu un oarecare respect: „A! e prințesă...”, dar, după aceea adăugă: „Probabil una destul de săracă.”

— Au venit aici cu trei birje, observă majordomul întinzând un platou cu mult respect, n-au echipaj propriu și nici mobila nu e dintre cele mai bune.

— Ce să-i faci, răspunse mama, mai bine decât nimic.

Tata îi aruncă o privire de gheață: ea tăcu.

Într-adevăr, prințesa Zasekina nu putea fi o femeie bogată: pavilionul pe care-l închiriasse era așa de dărăpănat, de mic și de scund, încât niște oameni mai cu dare de mână n-ar fi acceptat să locuiască în el.

De altfel, toate lucrurile astea îmi intrară pe o ureche și-mi ieșiră pe cealaltă. Titlul de prinț mă impresiona foarte puțin: citisem *Hoții* lui Schiller nu cu mult timp în urmă.

II

AVEAM OBICEIUL SĂ HOINĂRESC cu pușca în fiecare seară prin grădina noastră și să pândesc ciorile. Simțeam, încă din copilărie, o mare repulsie față de aceste păsări viclene, precaute și hrăpărețe. În ziua despre care era vorba, m-am dus iar în grădină și, după ce-am bătut toate aleile în zadar (ciorile mă recunoșteau și croncăneau sacadat din depărtare), m-am apropiat din întâmplare de gardul scund care separa proprietățile noastre propriu-zise de fâșia îngustă de grădină care se întindea până în spatele pavilionului din dreapta și aparținea de acesta. Mergeam cu capul în jos. Deodată, se auziră niște voci; am aruncat o privire peste gard și am încremenit... În fața ochilor îmi apăruse o priveliște ciudată.

La câțiva pași de mine — într-o poieniță înconjurată de tufisuri verzi de zmeură — stătea o fată înaltă și bine făcută, într-o rochie trandafirie în dungi și cu o băsmăluță albă pe cap; în jurul ei se înghesuiau patru tineri, iar ea îi lovea pe rând peste frunte cu niște flori mărunte și cenușii al căror nume nu-l știu, dar pe care copiii le cunosc foarte bine: florile astea formează niște săculețe mici care explodează cu zgomot dacă le lovești de ceva dur. Tinerii își puneau frunțile la dispoziție cu atâta plăcere și mișcările fetei (o vedeam din profil) erau de o gingășie așa de plină de farmec, atât de alintate și de poruncitoare și în același timp atât de comice, încât mai că n-am scos un strigăt de uimire și de încântare și aș fi dat, se pare, orice aveam pe lume, doar să

să-i facă, dacă-i stă în putere, un serviciu Excelenței Sale și că o roagă să poftască la noi pe la ora unu. Realizarea neașteptată și rapidă a dorinței mele secrete mă bucură și mă înfricoșă în același timp; totuși nu mi-am manifestat tulburarea care mă cuprinsese, așa că m-am dus mai întâi în camera mea ca să-mi pun o cravată nouă și să-mi schimb haina: prin casă umblam încă în veston cu guler rășfrânt, deși lucrul ăsta mă stingherea grozav.

IV

ÎN VESTIBULUL STRÂMT ȘI NEPRIMITOR al pavilionului în care am intrat tremurând fără să vreau din tot trupul, mă întâmpină un servitor bătrân și cărunt, cu o față întunecată și arămie, cu niște ochișori posomorâți ca de porc și cu niște zbârcituri așa de adânci pe frunte și pe tâmple, cum nu mai văzusem în viața mea. Ducea pe o farfurie resturile unei scrumbii și, închizând cu piciorul ușa care dădea într-o altă încăpere, zise cu glas întretăiat:

— Ce doriți?

— Prințesa Zasekina este acasă? am întrebat eu.

— Vonifati! strigă din dosul ușii o voce ascuțită de femeie.

Servitorul îmi întoarse spatele fără să scoată un cuvânt, cu care ocazie ieși la iveală spinarea foarte uzată a livrei sale pe care se afla un singur nasture cu un blazon decolorat, și plecă lăsând farfuria pe podea.

— Ai fost în oraș? continuă același glas de femeie.

Servitorul bombăni ceva.

— Ha?...Ce zici?... A venit cineva?... Boierul cel mic din vecini? Ei, pofteste-l înăuntru!

— Poftiți în salon, rosti servitorul ivindu-se din nou dinaintea mea și ridicând farfuria de pe jos.

Mi-am aranjat ținuta și am pătruns în „salon”.

M-am pomenit într-o odaie mică și destul de neorânduită, cu o mobilă sărăcăcioasă, aranjată parcă în mare grabă. La fereastră,

pe un fotoliu cu brațul rupt, ședea o femeie urâtă de vreo cincizeci de ani, cu capul gol, îmbrăcată într-o rochie veche de culoare verde și cu o basma pestriță de lână în jurul gâtului. Ochii ei mici și negri mă țintuiră cu privirea.

M-am apropiat de ea și am salutat-o.

— Am onoarea să mă adresez prințesei Zasekina?

— Eu sunt prințesa Zasekina. Iar dumneavoastră sunteți fiul domnului V.?

— Exact. Am venit cu o însărcinare din partea mamei.

— Luați loc, vă rog. Vonifati! Unde-mi sunt cheile, le-ai văzut pe undeva?

I-am comunicat doamnei Zasekina răspunsul mamei mele la scrisoarea pe care i-o trimisese. Mă ascultă ciocănind cu degetele ei roșii și groase în pervazul ferestrei și, când am sfârșit ce aveam de spus, mă pironi încă o dată cu privirea.

— Foarte bine; voi fi neapărat acolo, spuse ea în sfârșit, dar ce tânăr sunteți! Îmi permiteți să vă întreb câți ani aveți?

— Șaisprezece, am răspuns după o mică șovăială involuntară.

Prințesa scoase din buzunar niște hârtii scrise și pătate cu grăsime, le aduse foarte aproape de nas și începu să le trieze.

— Ce vârstă frumoasă, rosti ea pe neașteptate, întorcându-se spre mine după ce se foise un timp pe scaun. Iar pe dumneavoastră vă rog să lăsați deoparte orice protocol. La noi se poartă simplitatea.

„Chiar prea mult”, m-am gândit eu cu o repulsie pe care nu mi-am putut-o stăpâni, măsurându-i cu privirea făptura antipatică.

În clipa aceea, cealaltă ușă de la salon se dădu de perete brusc și în prag se ivi fata pe care o văzusem în ajun în grădină. Ea își ridică mâna și pe față îi trecu un zâmbet fugar și ușor ironic.

— Iat-o și pe fiica mea, rosti prințesa arătând-o cu cotul. Zina, e vecinul nostru, fiul domnului V. Pot să aflu cum vă numiți?

— Vladimir, am răspuns ridicându-mă în picioare și vorbind puțin peltic din cauza emoției.

— Dar după tată?

— Petrovici.

— Așa! Am cunoscut și eu un șef de poliție care se numea Vladimir Petrovici. Vonifati! Nu mai căuta cheile, sunt la mine în buzunar.

Tânăra fată continuă să mă privească mijindu-și ochii ușor, cu același zâmbet pe chip și cu capul ușor înclinat spre umăr.

— L-am zărit deja pe *Monsieur Voldemar*. (Sunetul argintiu al glasului ei îmi alunecă pe trup ca o adiere dulce și răcoroasă.) Îmi permiteți să mă adresez așa?

— Vă rog, am bâiguit eu.

— Și unde s-a petrecut acest lucru? întrebă prințesa.

Prințesa cea mică nu-i răspunse.

— Sunteți ocupat în momentul acesta? mă întrebă ea fără să mă slăbească din ochi.

— Absolut deloc.

— Vreți să mă ajutați să depăn un scul de lână? Veniți la mine în cameră.

Îmi făcu un semn din cap și ieși afară din salon. Am urmat-o.

În odaia în care am intrat, mobila era ceva mai bună și aranjată cu mai mult gust. De altfel nici nu eram în stare să observ aproape nimic în clipa aceea; mă mișcam ca în vis și simțeam în toată ființa mea o fericire atât de intensă, încât parcă mă prostisem.

Prințesa cea tânără se așeză, apucă un scul de lână roșie și, arătându-mi un scaun în fața ei, se strădui să descurce sculul și să mi-l potrivească pe mâini. Făcu totul în tăcere, cu un fel de încetineală amuzată și cu același zâmbet luminos și viclean pe buzele abia întredeschise. Începu să înfășoare lâna pe o carte de joc îndoită și, deodată, mă fulgeră iute cu o privire așa de luminoasă, încât, fără să vreau, mi-am lăsat ochii în jos. Când ochii ei, mai totdeauna pe jumătate închiși, se deschideau în toată mărimea lor, chipul i se schimba cu totul, ca și cum o lumină strălucitoare i s-ar fi revărsat pe obraz.

— Ce-ați gândit ieri despre mine, *Monsieur Voldemar*? mă întrebă ea după o mică tăcere. M-ați condamnat desigur, nu-i așa?

— Prințesă... eu... eu nu m-am gândit la nimic... cum aș fi putut..., m-am fâstâcit eu.

— Ascultați-mă, ripostă ea, încă nu mă cunoașteți; sunt teribil de ciudată: doresc să mi se spună întotdeauna adevărul. Aveți șaisprezece ani, v-am auzit, iar eu am douăzeci și unu: după cum vedeți, sunt mult mai mare decât dumneavoastră și de aceea trebuie să-mi spuneți mereu adevărul și... să ascultați de mine, adăugă ea. Uitați-vă la mine, de ce nu mă priviți în față?

M-am fâstâcit și mai tare, dar mi-am ridicat totuși ochii spre dânsa. Zâmbea, doar că acum avea un surâs încurajator.

— Uitați-vă la mine, rosti ea din nou, coborându-și glasul mângâietor, nu-mi displace lucrul acesta... Chipul dumneavoastră îmi face plăcere; presimt că o să fim prieteni. Dar eu vă plac? adăugă ea cu șiretenie.

— Prințesă..., am început eu...

— În primul rând, vă rog să-mi spuneți Zinaida Aleksandrovna, și în al doilea: ce obicei or mai avea și copiii... (se corectă) oameniiăștia tineri, de nu-ți spun drept în față ce simt? E un lucru potrivit pentru adulți. Doar îți plac, nu-i așa?

Deși eram teribil de satisfăcut că ea vorbea atât de sincer cu mine, m-am simțit puțintel cam jignit. Am vrut să-i demonstrez că nu are de-a face cu un băiețuș și, luându-mi pe cât puteam un aer serios și dezinvolt, am spus:

— Desigur, îmi plăceți foarte mult, Zinaida Aleksandrovna, nu vreau să ascund lucrul acesta.

Ea se gândi o clipă, apoi dădu din cap.

— Ai preceptor? mă întrebă ea deodată.

— Nu, nu mai am de multă vreme.

Mințeam. Nu trecuse nici o lună de când mă despărțisem de francezul meu.

— Ei, da! Văd ce mare ești!

Mă lovi ușor peste degete.

— Ține mâinile drept! spuse și începu să înfășoare ghemul plină de sârguință.

M-am folosit de faptul că nu-și mai ridică privirea și am început s-o cercetez, mai întâi pe furiș, apoi din ce în ce cu mai multă îndrăzneală. Chipul ei mi se părea și mai minunat decât în ajun, atât de gingaș, de înțelept și de drăgălaș era totul în el. Ședea cu spatele la fereastră pe care atârna un stor alb; raza de soare care pătrundea prin el se revărsa cu o lumină dulce peste părul ei blond și moale, peste gâtul feciorelnic, peste umerii înclinați și pieptul care-i respira liniștit. Mă uitam la ea și îmi devenea din ce în ce mai scumpă și mai apropiată. Aveam impresia că o cunoșteam de multă vreme și că până la ea nu mai trăisem și nu mai știusem nimic altceva... Era îmbrăcată într-o rochie închisă la culoare, destul de uzată și cu un șorțuleț în față; aș fi fost fericit să-i mângâi fiecare cută a acestei rochii și a acestui șorțuleț. Vârfurile botinelor i se vedeau de sub poala fustei; m-aș fi culcat plin de adorație lângă ele... „Uite că stau în fața ei”, mă gândeam eu, „am făcut cunoștință cu ea! Dumnezeu, ce fericire!” Am vrut să sar de pe scaun de bucurie, dar m-am mulțumit doar să-mi legăn puțin picioarele ca un copil căruia îi place teribil ce mănâncă.

Mă simțeam la fel de bine ca peștele în apă și n-aș mai fi ieșit niciodată din încăperea aceasta, darămite să-mi părăsesc locul pe care-l dețineam.

Pleoapele ei se ridicară, ochii limpezi mă învăluiră din nou în lumina lor strălucitoare și zâmbetul i se arătă iar pe chip.

— Ce ciudat te uiți la mine, rosti ea încet, amenințându-mă cu degetul.

M-am înroșit la față... „Ea înțelege tot, vede tot”, îmi trecu prin minte, „cum ar putea să fie altfel!”

Deodată în camera vecină se auzi un zgomot, un zăngănit de sabie.

— Zina! strigă prințesa din salon, Belovzorov ți-a adus un pisoii.

— Un pisoii! exclamă Zinaida și, ridicându-se ca o vijelie de pe scaun, îmi aruncă ghemul pe genunchi și fugi afară.

M-am ridicat și eu, am pus ghemul și scutul de lână pe pervazul ferestrei și am pătruns în salon, unde m-am oprit plin de nedumerire.

În mijlocul camerei zăcea lungit cu labele rășchirate un pisoii vărgat; Zinaida ședea în genunchi în fața lui ținându-i cu grijă botișorul în mână. Lângă prințesa cea în vârstă stătea, acoperind cu trupul lui aproape tot spațiul dintre ferestre, un tânăr husar blond și cârlionțat, cu fața rumenă și ochi bulbucați.

— Ce caraghios este! repeta întruna Zinaida, ochii îi sunt verzi, nu cenușii, și ce urechi uriașe are! Mulțumesc, Viktor Egorici! Sunteți foarte drăguț!

Husarul în care l-am recunoscut pe unul dintre tinerii pe care-i văzusem în ajun, zâmbi și se înclină, bătând din pinteri și zornăindu-și sabia.

— Ați binevoit să spuneți ieri că vă doriți un motănel vărgat cu urechile mari... poftim, vi l-am și adus. Cuvântul dumneavoastră e lege. Acestea fiind zise, husarul se înclină din nou.

Pisoiiul miorlăi încet și începu să miroasă dușumeaua.

— E flămând! strigă Zinaida. Vonifati! Sonia! Aduceți lapte!

Servitoarea, într-o rochie uzată de culoare galbenă și legată la gât cu o băsmăluță decolorată, intră cu o farfurioară de lapte în mână, pe care o puse dinaintea pisoiiului. Acesta tresări și începu să lipăie mijindu-și ochii.

— Ce limbuță trandafirie are, spuse Zinaida aplecându-și capul gata să atingă dușumeaua și privindu-l dintr-o parte, cât mai aproape de nasul lui.

Pisoiiul se sătură și începu să toarcă și să dea din lăbuțe răsfățându-se. Zinaida se ridică și, întorcându-se spre servitoare, îi spuse cu răceală:

— Ia-l de aici.

— O mânuță, vă rog, pentru pisoii, rosti husarul zâmbind cu toți dinții și cutremurându-se din tot trupul lui voinic, strâns puternic într-un mundir nou.

— Pe amândouă, îl contrazise Zinaida și-i întinse mâinile.

În timp ce ofițerul i le săruta, fata se uită la mine peste umăr.

Stăteam în picioare nemișcat și nu știam dacă să râd, să spun ceva sau, pur și simplu, să tac. Deodată, prin ușa rămasă deschisă a antreului, mi-a sărit în ochi chipul lui Feodor, lacheul nostru. Îmi făcea semne. M-am dus la el fără să stau pe gânduri.

— Ce-i cu tine? l-am întrebat.

— Mămica a trimis după dumneavoastră, zise el în șoaptă. S-a mâniat că nu vă întoarceți cu răspunsul.

— Dar sunt aici de multă vreme?

— De vreo oră și ceva.

— O oră și ceva! am repetat eu fără voie și, târșându-mi picioarele, m-am întors în salon ca să-mi iau rămas-bun.

— Încotro? mă întrebă prințesa cea tânără, privindu-mă din spatele husarului.

— Trebuie să mă duc acasă. Așa că vă spun, am adăugat întorcându-mă spre bătrână, să poftiți la noi după ora unu.

— Așa să spui, tăicuțule.

Prințesa își scoase grăbită tabachera și trase tutun pe nas așa de zgomotos, încât am tresărit.

— Așa să spui, repetă ea tușind și clipind din ochii plini de lacrimi.

M-am înclinat încă o dată, m-am întors cu spatele și am ieșit din încăpere cu sentimentul acela de stângăcie pe care îl încercă un om foarte tânăr când știe că toată lumea se uită după el.

— *Monsieur Voldemar*, să nu uiți să mai vii pe la noi! strigă Zinaida și izbucni din nou în râs.

„Ce-o avea de râde tot timpul?” mă gândeam, întorcându-mă spre casă însoțit de Feodor care, fără să scoată un cuvânt, pășea în urma mea cu o față plină de dezaprobare. Mama mă certă

minunându-se: ce-oi fi putut să faci timp atât de îndelungat la prințesa aia? Nu i-am răspuns nimic și m-am îndreptat către camera mea. Mă cuprinsese dintr-odată tristețea... M-am silit să nu plâng... Eram gelos pe husar.

V

PRINȚESA, AȘA CUM PROMISESE, O VIZITĂ PE MAMA, care n-o plăcu defel. N-am fost de față la această întâlnire, dar la masă, mama îi povesti tatălui meu că prințesa asta i se pare *une femme très vulgaire*¹, că o plictisise îngrozitor cu rugămințile sale de a interveni pentru dânsa pe lângă prințul Serghei, că are o mulțime de procese și de afaceri — *des vilaines affaires d'argent*² — și că este, probabil, o mare intrigantă. Mama adăugă că o invitase totuși pentru a doua zi la prânz împreună cu fiica ei (auzind cuvintele „cu fiica”, mi-am pitit nasul în farfurie) pentru că, oricum, ne este vecină și are și un titlu nobiliar. La toate astea, tata îi răspunse mamei că acum își aduce aminte cine este această doamnă; în tinerețe îl cunoscuse pe răposatul prinț Zasekin, care era un om foarte bine educat, dar destul de superficial și certăreț; că era poreclit în societate „*le Parisien*”³ din cauză că locuise mult la Paris; că fusese bogat, însă își pierduse toată averea și, nu se știe dacă pentru bani — deși ar fi putut să aleagă mai bine, mai adăugă tata cu un zâmbet rece — se însurase cu fata unui conțopist, iar după aceea se lansase în afaceri speculative și se ruinase definitiv.

— Bine că nu mi-a cerut bani cu împrumut! zise mama.

— S-ar putea s-o facă, îi răspunse calm tata. Vorbește franțuzește?

— Foarte prost.

¹ O femeie foarte vulgară (fr.).

² Afaceri dubioase de bani (fr.).

³ Parizianul (fr.).

— Hm! De altfel, n-are nici o importanță. Am impresia că mi-ai spus că ai invitat-o și pe fiica ei; m-a asigurat cineva că este o tânără foarte drăguță și instruită.

— A! Poate că nu seamănă cu mama ei.

— Dar nici cu taică-su. El era bine educat, dar prost.

Mama oftă și căzu pe gânduri. Tata tăcu și el. Cât despre mine, m-am simțit teribil de stânjenit în cursul acestei discuții.

După prânz m-am dus în grădină, dar de data asta fără pușcă. Mă jurasem că n-o să mă mai apropiu de grădina Zasekinilor, dar o forță de neînving mă atrăgea într-acolo. Nu izbutisem încă să ajung la gard, când am văzut-o pe Zinaida. De data asta era singură. Ținea o cărticică în mână și mergea încet pe cărare. Nu mă observase.

Era cât pe-acum să-o las să treacă, dar mi-am revenit la timp și am tușit.

Ea se întoarse fără să se oprească, își dădu la o parte cu mâna panglica lată de culoare albastră de la pălăria rotundă de paie, se uită la mine, zâmbi ușor și-și aținti din nou ochii în carte. Mi-am scos șapca și, după ce m-am codit un pic, am părăsit locul cu inima grea. „*Que suis-je pour elle?*”¹ m-am gândit eu (Dumnezeu știe de ce) în franțuzește.

Niște pași cunoscuți se auziră în spatele meu: am privit în urmă — tata venea spre mine cu mersul lui ușor și grăbit.

— Cine e? Prințesa cea tânără? mă întrebă el.

— Da.

— Așadar o cunoști?

— Am văzut-o azi de dimineață când am fost la prințesa cea bătrână.

Tata se opri în loc și, întorcându-se brusc pe călcâie, plecă înapoi. O ajunse din urmă pe Zinaida și o salută politicos. Ea îi răspunse la fel, nu fără o ușoară nedumerire, ridicându-și ochii din carte. Am văzut cum îl petrecea cu privirea. Tata se îmbrăca

¹ Ce sunt eu pentru ea? (fr.)

întotdeauna simplu și elegant într-un stil original; dar niciodată silueta lui nu mi se păruse așa de bine făcută și nici pălăria parcă nu-i mai șezuse așa de frumos pe capul cu părul ușor rărit.

M-aș fi apropiat de Zinaida, dar ea deja nu se mai uita la mine, ci își dusese din nou cartea la ochi și se îndepărtă.

VI

TOATĂ SEARA ACEEA ȘI DIMINEAȚA URMĂTOARE le-am petrecut într-un fel de amorțeală posomorâtă. Mi-aduc aminte că am încercat să lucrez și m-am apucat iar de Kaidanov, dar rândurile și paginile aerisite ale vestitului manual mi se perindau zadarnic prin fața ochilor. Am citit de zece ori la rând următoarea frază: „Iulius Cezar se distingea prin vitejie în luptă” căci nu înțelegeam nimic, așa că am pus cartea deoparte. Înainte de prânz, m-am pomădat din nou și mi-am pus cravata și redingota.

— De ce faci lucrul ăsta? mă întrebă mama. Încă nu ești student și Dumnezeu știe dacă ai să treci examenul. Ți-am făcut vestonul de curând. De ce să renunți la el?

— Dar vom avea musafiri, am șoptit eu aproape cu deznădejde.

— Asta-i curată prostie! Doar nu sunt cine știe ce invitați!...

Trebuia să mă supun. Mi-am înlocuit redingota cu vestonul, însă cravata mi-am păstrat-o. Prințesa și fiica ei își făcură apariția cu o jumătate de oră înainte de prânz: bătrâna își aruncase un șal galben peste cunoscuta rochie verde și pe cap își pusese o bonetă de modă veche, cu panglici de culoarea flăcărilor. Începu să vorbească imediat despre polițele ei, oftă, se plânse de sărăcie, se „milogi” și nu se sfii nici cât negru sub unghie: priză tutun pe nas cu mult zgomot și se suci vânzolindu-se pe scaun fără jenă. Se purta ca și când ideea că posedă un rang nu i-ar fi intrat niciodată în cap. În schimb, Zinaida avea un aer foarte sobru, aproape arogant, de prințesă veritabilă. Chipul îi era rece, imobil și